

Ölümünün yıldönümü münasebetiyle :

Kardeşim Orhan Veli

Yazan : ADNAN VELİ KANIK

(Orhan Veli geçen yıl bugün ölmüştü. Şöhreti gittikçe büyüyor. Şiirlerinin verdiği zevk bir yana, o bütün bir nesle iki muazzam armağanda bulundu: Türk şiirine, dolayısıyla de lisanımıza, yepyeni bir tazelik, serbestlik ve sadelik kattı; ve bir de alelade hislerin şiirini vermekle gündelik hayatın hemen her anında buruk da olsa, tatlı da olsa bir mâna bulmanın yolunu öğretti. Orhan Veli'nin şiirlerini okumuş olan bir insanın hayat görüşü, onu okumamış veya anlamak istememiş olanıkinden muhakkak ki daha zengindir.

Ölümünün yıldönümü dolayısıyla kardeşinden bir yazı rica ettik. Gönderdiği yazıyı aşağıda bulacaksınız.)

Ölümünden bir yıl sonra; onun hakkında, hatıralarımdan ufak tefek parçalar yazmak bile bana ağır geliyor. «Kader böyle imiş» deyip de avunmak kabil olsaydı, yüreğimin sızısı biraz dinerdi. Ama olmuyor. Unutmak mümkün olmuyor. Çocukluğumuz, mektep hayatımız, delikanlılığımız bir arada geçmişti. Beraber gülmüş, beraber oynamıştık. Sonra o ânide, kendini sevenleri bırakıp gitti. Hepimizi yas içinde bıraktı.

Orhan, çocukluk çağlarında, spora çok düşküdü. Top oyununa bayılırdı. Altı ıskaralı futbol ayakkabısından, lâstik dizliğine kadar her şeyi tamamdı. Tatil günlerinde, evimizin karşısındaki arsada, sabahtan akşama kadar tek kale oynardık. O zaman, 11-12 yaşlarındaydı. Bazı günler de, aramızda mukavemet koşuları yapardık. Ben onun, eski Taksim stadyomunu 20 tur döndüğünü bu günmüş gibi hatırlarım. O zamanlar Galatasaray lisesine gidiyorduk. Orhan, okulun uslu, akıllı, sevilen öğrencilerinden biriydi.

Bazan da aramızda kavga ederdik. Bir gün çenesine öyle bir kafa vurmuştum ki, zavallının ağzı, burnu kan içinde kalmıştı. Bunu düşündüğüm vakit yüreğim sızlar. İçimde ukde olmuştur. Ama bereket versin acımı azaltan, beni biraz avutan ikinci bir sebep daha var. Orhan, bu kavganın sonunda, beni adam akıllı pataklamıştı. Çünkü ben hak etmiştim. Zaten o, hiç haksız iş sevmemi.

Bir yıl sonra Ankaraya gittik. İlk mektebin sonuncu sınıfını orada okudu. Akşam üstü mektepten çıkınca, koşa koşa «Maarif Vekâleti» nin altındaki kütüphaneye giderdik. Okumanın tadını o yaşta aldı. Kendini

Merhum Orhan Veli'nin geçmiş zamanda Sabahattin Eyüboğlu ve Sait Faik'le beraber çekilmiş bir resmi

bir türlü kitaptan ayıramıyordu.

Ankara lisesinde edebiyata karşı düşkünlüğü arttı. Türkçe derslerinde üstüste başarılar kazanıyordu. O zaman edebiyat hocamız Hamdi Bey (Sayın Ahmet Hamdi Tanpınar) Orhanla yakından ilgilenmeye başladı. Hoca, «Cürüm ve Ceza» yı Türk çeyre çeviriyordu. Orhan da tercümelere evde temize çekiyordu.

Hamdi Bey, bir gün derste kendisine bir cümle yazdırmış. «Bunun mânasını çözebilirsen sana on numara vereceğim» demiş. Cümle şu:

«Bütün eb'adı - sükûn - perveri leyli, bâd'ı - nâlân'ı hazân'ın aksi hurûşüyle garikli vâveysindir.

Orhan da, bunun mânasını şıp diye söylemiş. O akşam evde bunu bana anlattı. Sevinç içindeydi. «Türkçeden yana birinciyim» diyordu.

Okullar tatil olunca, yazı geçirmek için her yıl Boğazlıçine gelirdik. Bir gün Beykozdaki evimizin bahçesinde, tiyatro açmak fikri Orhanın aklına geldi. Ama sahne ve tribün yapmak, masrafa bağlıydı. Orhan da bu niyetinden bir türlü vaz geçmiyordu. Cıvardaki bir odun ardiyesinden ince sırlıklar çalarak bir sahne hazırladık. Tanıdık bir kahveciden elli iskemle ile bir lüks lâmbası kiralandı. Orhanın bir gecede hazırladığı üç perdelik bir drama, iki gün içinde sahneye koyduk. Kılık kıyafet tedariki için topumuz birden seferber olduk. Komşulardan cübbe, sarık, topladık. Temsil başarı ile sona erdi. Orhan o gece çok heyecanlıydı. Daha o yaşlarda, san'atın

doyulmaz tadına ulaşmıştı.

Sonraları kendini şiire verdi. Divan şiirini, Aruz kalıplarını iyi bilirdi. Yanında hiç fal so yapmaya gelmezdi. Bu yüzden bir gün, dokuzuncu sınıfın edebiyat hocasını, öteki öğrencilerin yanında mahcup etmişti. İlk Oktayla sıkı fıkı arkadaş oldu. Sonraları da Melihle tanıştı. Mektepte iken, «Sesimiza» adlı derginin çıkmasında arkadaşlarıyla beraber gece gündüz çalıştı.

Üniversite hayatı, Orhanın yavaş yavaş, kendi gerçek hüviyetini kazanmaya başladığı tarihlere rastlar. Hem hece ile, hem de aruzla durmadan yazardı. Bir gün Köprüde Orhanla beraber, Edebiyat Fakültesindeki arkadaşlarından Meliha Yakup adında bir tanıdığına rastlamıştık. Kızcağızın yeşil bir ceketi vardı. Orhan ayak üzeri hemen şu beyti düzdü:

Hep yeşillenmiş, gören gözler
Meliha Yakubu;
Ol yeşil hırkayla dervişana
benzettim seni.

1936 dan sonra at yarışlarına adam akıllı merak sardı. Bütün hayvanları, renkleriyle, huylarıyla, şecerelerine varıncaya kadar ezbere bilirdi. Ama çok zaman da kaybederdi. Ölüme kadar bu merakından vazgeçmedi. Öldüğü zaman ceketinin cebinden, Ankara yarışlarının programından gayri bir şey çıkmamıştı.

Şimdi «Urmelihisarı» nda yatıyor. Etrafında martılar... «Her tüylerinde ayrı bir telâş»...

Biz de artık bıraktıklarıyla, hatıralarıyla avunmaya çalışıyoruz. Keşke hepimiz onun gibi, ardımızda bunca dost sev-gisi bırakarak ölebilssek...

Bunları söylemişti

*Deli eder insanı bu dünya,
Bu gece, bu yıldızlar, bu koku
Bu tepeden tırnağa çiçek açmış ağaç*

ÖLÜME YAKIN

Ölürüz diye mi üzülüyoruz?
Ne ettik, ne gördük şu fâni dünyada
Kötülükten gayrı?
Ölünce kirlerimizden temizlenir,
Ölünce biz de iyi adam oluruz;
Şöhretmiş, paraymış, kadın hırslıymış,
Hepsini unuturuz.

KİTÂBE - İ SENG - İ MEZAR

Hiçbir şeyden çekmedi dünyada
Nasırdan çektiği kadar;
Hattâ çirkin yaratıldığından bile
O kadar müteessir değildi;
Kundurayı vurmadiği zamanlarda
Anmazdı ama Allahın adını,
Günahkâr da sayılmazdı.
Yazık oldu Süleyman Efendi'ye.

II

Mesele falan değildi öyle,
To be or not to be kendisi için;
Bir akşam uyudu;
Uyanmayıverdi.
Aldılar, götürdüler.
Yıkandı, namazı kılındı, gömüldü.
Duyarlarsa öldüğünü alacaklılar
Haklarını helâl ederler elbet.
Alacağına gelince...
Alacağı yoktu zaten rahmetlinin.

SAKAL

Hanginiz bilir, benim kadar,
Karpuzdan fener yapmasını;
Sedefli haçerle, üstüne,
Gülceşem resmi çizmesini;
Beyit düzmesini;
Mektup yazmasını;
Yatmasını,
Kalkmasını;
Bunca yılın Halime'sini
Hanginiz bilir, benim kadar,
Mennun etmesini?
Değirmende ağartmadık biz bu sakalı!

GALATA KÖPRÜSÜ

Dikilir köprü üzerine,
Keyifle seyrederim hepinizi.
Kiminiz kürek çeker, siya siya;
Kiminiz midye çıkarır dubalardan;
Kiminiz dümen tutar mavnalarda;
Kiminiz çimacıdır halat başında;
Kiminiz kuştur, uçar, şairâne;
Kiminiz balıktır, pırl pırl;
Kiminiz vapur, kiminiz şamandra;
Kiminiz bulut, havalarda;
Kiminiz çatanadır, kırdığı gibi bacayı,
Şıp diye geçer köprü'nün altından;
Kiminiz düdüktür, öter;
Kiminiz dumandır, tüter;
Ama hepiniz, hepiniz...
Hepiniz geçim derdinde.
Bir ben miyim keyif ehli, içinizde?
Bakmayın, gün olur, ben de
Bir şiir söylerim belki sizlere dair;
Elime üç beş kuruş geçer;
Karnım doyar benim de.

EPIGRAM ŞEKLİNDE ŞİİRLER AYRILIŞ

Baka kalırım giden geminin ardından;
Atamam kendimi denize, dünya güzel;
Serde erkeklik var, ağlıyamam.

SOL ELİM

Sarhoş oldum da
Seni hatırladım yine:
Sol elim,
Acemi elim,
Zavallı elim.

DAVET

Bekliyorum
Öyle bir havada gel ki,
Vaz geçmek mümkün olmasın.

VATAN İÇİN

Neler yapmadık şu vatan için!
Kimimiz öldük;
Kimimiz nutuk söyledik.

